

międzynarodowa konferencja

---

miejsca pamięci

---

poprzez tworzenie wystaw
do edukacji w muzeach
i miejscach pamięci

PROGRAM

10 —11 listopada

2021 r.

Brno i Hodonín
u Kunštátu

10.20—12.00

Wystawy muzealne od pomysłu do instalacji,
1 blok tematyczny
moderator:
Petra Svobodová

Petra Svobodová, Dušan Slačka
(Muzeum romské kultury / Muzeum Kultury Romskej, CZ):

Lety u Písku – miejsce pamięci i pamięć miejsca

Adnotacja: Od 2018 roku Muzeum Kultury Romskej zarządza terenem hodowli trzody chlewnej w miejscu byłego tzw. obozu cygańskiego w miejscowości Lety u Písku oraz zabytkami kultury znajdującymi się na terenie miejsca pochówku ofiar tego obozu. Od tego czasu MKR organizuje różnego rodzaju spotkania dyskusyjne z udziałem publiczności, ocalałych, rodzin ofiar, ekspertów i innych osób. W ramach tych debat i międzynarodowego konkursu architektoniczno-krajobrazowego stopniowo definiowana jest forma miejsca pamięci, zadbanego z należytym szacunkiem, którego częścią będzie budynek dla zwiedzających i wystawa. W referacie przedstawiony zostanie przebieg i dotychczasowe wyniki partycypacyjnej refleksji nad pytaniami: Jak powinien wyglądać pomnik w miejscu cierpienia i śmierci Romów i Sinti? Co zrobić z fermą świni, która powstała na terenie obozu? Jakie tematy i okresy (poza istnieniem samego obozu w latach 1942-1943) powinny kształtować historię, którą chcemy przekazać zwiedzającym? Jak połączyć wystawę z innymi funkcjami przestrzeni upamiętniającej?

Tomáš Kavka (Národní muzeum / Muzeum Narodowe, CZ):

Stała wystawa pt. *Historia XX wieku* w Muzeum Narodowym

Adnotacja: Wystawa *Historia XX wieku*, otwarta dla publiczności latem 2021 roku, znajduje się w kompleksie muzealnym Muzeum Narodowego, w pomieszczeniach Izby narodów oraz w budynku dawnego Zgromadzenia Federalnego Czechosłowacji. Celem wystawy jest ukazanie zmian i ciągłości polityki, przestrzeni publicznej, sfery obywatelskiej i prywatnej na ziemiach czeskich w XX wieku w kontekście rozwoju politycznego, gospodarczego, kulturalnego i społecznego. Stanowi dla widzów odpowiedź na pytanie, w jakim stopniu jednostka jest zależna od władzy politycznej, a w jakim stopniu jest w stanie chronić wolność osobistą lub tworzyć własne praktyki kulturowe w odpowiedzi na zachodzące zmiany. Wystawa zaczęła powstawać w 2017 roku. Po stworzeniu koncepcji, została ona zaprezentowana profesjonalistom, a w całość zostały włączone różne elementy orientacyjne i popularyzatorskie (edukacyjne, audiowizualne lub wykorzystujące urządzenia mobilne, klasyczny przewodnik drukowany). W prezentacji zostanie przedstawione spojrzenie jednego z autorów na koncepcję, strukturę, cele, przebieg i środki realizacji wystawy pt. *Historia XX wieku* jako ważnej części nowych ekspozycji największego czeskiego muzeum państwowego.

Łukasz Kukawski (Muzeum i Miejsce Pamięci w Sobiborze, PL):

Nowa wystawa stała w Muzeum i Miejscu Pamięci w Sobiborze

Adnotacja: W moim wystąpieniu przybliżę etapy powstawania wystawy stałej jako części nowego upamiętnienia na terenie byłego niemieckiego nazistowskiego obozu zagłady w Sobiborze. Omówię cel wystawy stałej i scenariusz wraz z wyborem aranżacji plastycznej, kweryndą dokumentów i fotografii.

13.00—14.30

Praca codzienna muzeów
i miejsc pamięci,
2 blok tematyczny
moderator:
Radovan Krhovský

Viktor Janák (Památník Zámecek / Miejsce pamięci Zámecek, CZ):

Miejsce pamięci Zámecek Pardubice – Budowa instytucji upamiętniającej i muzeum od podstaw

Adnotacja: Kilka lat temu w głowach wizjonerów wywodzących się ze środowisk historycznych i przedstawicieli miasta Pardubice pojawił się pomysł wyremontowania i zmodernizowania byłego hitlerowskiego miejsca straceń, które do tej pory było udostępniane zwiedzającym tylko dwa razy w roku w ramach imprez upamiętniających. Celem modernizacji miało być wybudowanie nowego pomnika wraz z ekspozycją, który w godny sposób przypominałby obecnym i przyszłym pokoleniom o wydarzeniach wojennych. W 2017 roku został ogłoszony konkurs architektoniczny, a 4 lata później muzeum zostało otwarte dla pierwszych zwiedzających. Muzeum zostało przekazane pod opiekę wyspecjalizowanej organizacji, powołanej w czasie budowy i okresie dokańczania ekspozycji. W referacie przedstawię kwestię nowo powstałego budynku oraz instytucji, przy czym projekt ten nie powstał z przekształcenia starszej jednostki o ugruntowanej pozycji. Celem referatu jest podzielenie się wnioskami wyciągniętymi z nietypowego doświadczenia w czasie od początku projektu, poprzez założenie wyspecjalizowanej organizacji, aż po wielkie otwarcie i pierwsze tygodnie działalności.

Dominika Pasieczna
(Muzeum i Miejsce Pamięci w Bełżcu, PL):

Muzeum Miejsce Pamięci w Bełżcu – siedemnaście lat działalności

Adnotacja: Celem prezentacji jest przedstawienie działalności Muzeum i Miejsca Pamięci w Bełżcu, które powstało w 2004 r. jako oddział Państwowego Muzeum na Majdanku. W ciągu siedemnastu lat zorganizowano szereg imprez upamiętniających ofiary, a aspekt edukacyjny poszerzono o różne formy popularyzacji wiedzy o historii obozu. Prezentacja uwzględni rozwój współpracy muzeum z instytucjami polskimi i zagranicznymi oraz organizacjami partnerskimi i lokalnymi w zakresie edukacji. Ponadto zajmie się ofertą wystawienniczą, która umożliwia upowszechnianie wiedzy o obozie w innych instytucjach i zabytkach kultury. Przedstawione zostaną również działania badawcze związane z gromadzeniem relacji i badaniami archiwalnymi. Omówiony zostanie m.in. najważniejszy projekt muzeum „Każda ofiara ma imię”, w ramach którego udało się w ciągu kilku lat zebrać ogromną ilość informacji o anonimowych ofiarach zamordowanych w obozie. Na koniec przyjrzymy się zmianom w rozwoju muzeum, takim jak rozbudowa nowej placówki edukacyjnej w budynku, w którym historycznie mieściły się biura komendanta obozu zagłady w Bełżcu, czy przeniesienie dotychczasowej przestrzeni muzealnej do przestrzeni online.

Anna Stróż-Pawłowska
(Instytut Solidarności i Męstwa im. Witolda Pileckiego, PL):

Strategia rozwoju miejsca pamięci na przykładzie Muzeum im. Rodziny Ulmów w Markowej

Adnotacja: Każde miejsce pamięci potrzebuje dedykowanej strategii rozwoju, pielęgnującej genius loci, oraz — równolegle — sprawdzonych praktyk uniwersalizujących, zwiększających jego zasięg oddziaływania. Jak nie zatracić lokalnego profilu, a mimo to stać się miejscem rozpoznawalnym na międzynarodowej mapie pamięci? Jak utrzymać równowagę w realizowanej dwutorowo — lokalnie i globalnie — misji? Odpowiedzi na te pytania może dostarczyć przykład Muzeum im. Rodziny Ulmów w Markowej.

Jolanta Laskowska (Państwowe Muzeum na Majdanku, PL):

Działalność edukacyjna Państwowego Muzeum na Majdanku

Adnotacja: Większość działań edukacyjnych przygotowywanych i organizowanych w Państwowym Muzeum na Majdanku opiera się na pedagogice pamięci. Jest to koncepcja dydaktyczna pozaszkolnej edukacji historycznej i społecznej, która poprzez konfrontację z autentycznymi obszarami i dokumentami ujawnia możliwości poznawcze i wychowawcze wynikające z przyswojenia wiedzy o zbrodniach II wojny światowej. Ma na celu połączenie refleksji nad przeszłością z refleksją nad własnymi predyspozycjami, opiniami i postawami. Ten model dydaktyczny opiera się na dwóch kryteriach: uwzględnianiu podmiotowości uczniów i tworzeniu możliwości uczenia się przez odkrywanie. Ważną rolę odgrywa twórcza i samodzielna praca, a także badania prowadzone przez studentów, których aktywność powinna prowadzić do swobodnego formułowania własnych wniosków. Działania te nie polegają jedynie na gromadzeniu wiedzy – wpływają również na rozwój osobowości, pomagają kształtować system wartości moralnych, uczą sprawiedliwości społecznej i poszanowania praw człowieka. Programy Muzeum na Majdanku poświęcone są głównie losom byłych więźniów i składają się z dwóch części: zwiedzania miejsca pamięci oraz samodzielnej pracy z różnymi dokumentami, podczas której uczniowie poznają losy byłych więźniów i historię obozu koncentracyjnego na Majdanku.

Jakub Jareš, Václav Sixta (Ústav pro studium totalitních režimů / Instytut Badania Reżimów Totalitarnych, CZ):

Czerwona wieża śmierci w Jáchymovie: work in progress

Adnotacja: Czerwona wieża śmierci jest symbolem przymusowej pracy więźniów politycznych podczas wydobywania uranu i jednym z miejsc, które od dawna są dyskutowane jako miejsca przyszłego upamiętnienia lub muzeum. Referat będzie refleksją nad doświadczeniami związanymi z otwarciem pierwszego sezonu turystycznego w tym miejscu oraz nad procesem tworzenia programów edukacyjnych dotyczących historii Wieży śmierci. W jaki sposób historie więźniów politycznych i rola tego miejsca w czasie zimnej wojny mogą zostać włączone do tekstu wygłaszanego przez przewodnika? Jakie pytania zadawać podczas spotkań z uczniami?

Natalija Tkachenko (Miejsce Pamięci i Muzeum Auschwitz-Birkenau, PL):

Edukacja w Auschwitz: nowe perspektywy i narzędzia

Adnotacja: Prezentacja dotyczy filozofii edukacyjnej Międzynarodowego Centrum Edukacji o Auschwitz i Holokauście, które jest integralną częścią Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau. Podczas prezentacji zostaną poruszone kwestie współczesnych wyzwań stojących przed edukacją w miejscach pamięci oraz propozycje edukacji pogłębionej w Muzeum Auschwitz.

16.30—17.00

dyskusja

18.30

uroczysty program w willi Stiassni

10.00—12.00

zwiedzanie miejsca pamięci z przewodnikiem, Hodonín u Kunštátu — Miejsce pamięci holokautu Romów i Sinti na Morawach, w tym nowej wystawy zatytułowanej *Hodonín u Kunštátu: Skrzyżowanie tragicznych losów 1940-1950. Europa Środkowa*, następnie przedstawienie fragmentów programu edukacyjnego.

Po powrocie do Brna możliwość zwiedzania z przewodnikiem wystawy stałej pt. *Historia Romów* oraz bieżącej wystawy pt. *Ślady dróg. Fotografie Claude i Marie-José Carret* w Muzeum Kultury Romskej.

Międzynarodowa konferencja odbędzie się pod patronatem Jego Ekscelencji Roberta Kvile, Ambasadora Królestwa Norwegii.

